

poliittisten, taloudellisten ja moraalisten arvojen muutokset ilmevät hämmennyksenä ja epävarmuutena, joka kohdistuu sukupuoliseen kuvaan ja paikkaan.

Ashwin korostaa vertailevan tutkimuksen merkitystä, jotta voidaan tulla tietoisiksi siitä, miten kansalliset erilaisuudet voivat paljastua tutuiksi omassakin kulttuurissa. Jotkin erityisesti ”venäläisiksi” koetut ilmiöt, kuten äitiyden ”luonnollistaminen” tai uhrivalmiuden feminisoiminen, löytyvät kyllä muualtakin. Venäläisen maskuliinisuuden kriisi ja sen käsitteelykeinot – vodka tai vetäytyminen mökin korjaustalkoisiin – eivät ole erityisen venäläisiä, kuten ei ole myöskään ”venäläisyyttä” se, että naiset voivat välttyä sosiaaliselta syrjäytymiseltä, koska heillä sukupuolijärjestelmän puitteissa on useampia vaihtoehtoja ja rooleja, joita he voivat hyödyntää hämmennyksen hetkellä.

Mikä sitten on muuttunut sukupuolten välisissä suhteissa Venäjällä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen? Ashwinin mukaan on syytä olla varovainen, kun puhutaan muutoksesta: kovin vähän on muuttunut esimerkiksi sukupuolitetun työnjaon ja naisille ja miehille asetettujen odotusten suhteen. Neuvostojärjestelmälle ominainen sukupuolihierarkia on säilynyt myös nyky-Venäjällä; mm. palkkaerot ovat pysytelleet saman suuruisina ja työmarkkinat ovat eriytyneet sukupuolen mukaan sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti.

Mikrosta makroon

Mitä Ashwinin mielestä mikrotason tutkimus voi kertoa meille ”Venäjistä”? Ashwinin mukaan mikron ja makron välisen linkin rakentaminen ja mikrotutkimuksen pohjalta yleistäminen saattaa Neuvostoliiton taustan takia olla Venäjällä jopa helpompaa kuin

muissa yhteiskunnissa. Neuvostoliiton kaltainen autoritaarinen järjestelmä tuotti Ashwinin mukaan joka puolelle hyvin homogeenisiä rakenteita ja niihin reagoimisen tapoja. Ashwin, joka on toteuttanut yhdessä Warwickin yliopiston professorin Simon Clarken kanssa useita yrityksiä ja ammattiyhdistyksiä käsitteleviä tutkimushankkeita eri puolilla Venäjää, on löytänyt hyvin paljon samankaltaisuuksia erilaisien alueiden välillä. Neuvostojärjestelmän luomaa yhdenmukaisuutta kuvaa Ashwinin mukaan hyvin myös se, että haastattellessaan ihmisiä eri puolilla Venäjän federaatiota hän saa usein täysin identtisiä vastuksia. Ihmiset eri puolilla turvautuvat täsmälleen samoihin lausahduksiin, sanontoihin ja selitystapoihin. Tapah-tuisiko sama myös meillä?

Sarah Ashwinin julkaisuja

Ashwin, S. & Bowers, E. (1997), *Do Russian Women Want to*

Work? – M. Buckley (Ed.) *Post-Soviet Women: from the Baltic to Central Asia*. Cambridge: Cambridge University Press, 21-37.

Ashwin, S. (1999), *Russian Workers: The Anatomy of Patience*. Manchester University Press, Manchester.

Ashwin, S. (1999), *Redefining the Collective: Russian Mineworkers in Transition*. – M. Burawoy & K. Verdery (Eds.) *Uncertain Transition. Ethnographies of Change in the Post-socialist World*. Lanham MD: Rowman & Littlefield Publishers, 245-271.

Ashwin, S. (Ed.) (2000), *Gender, State and Society in Soviet and Post-Soviet Russia*. London & New York: Routledge.

Ashwin, S. & Clarke, S. (2003), *Russian Trade Unions and Industrial Relations in Transition*. Basingstoke: Palgrave.

**Arja Rosenholm
Suvi Salmenniemi**

Petroskoi 300 – Karjala muutoksessa –seminaari syyskuussa 2003

Suomessa on muistettu pitkin vuotta Pietarin 300-vuotisjuhlia. Karjalan tasavallan pääkaupunki Petroskoi on Pietarin ikätoveri. En tiedä, kuinka paljon meillä on virallisesti budjetoitu rahavaroja näiden kaupunkien ”suomalaisjuhlallisuuksiin”, mutta veikkaanpa, että 300-vuotias Petroskoi Venäjän periferiana on jäänyt Pietaria paljon vähemmälle huomiolle. Näinhän käy usein Venäjätutkimuksessakin, vaikka esim. juuri Karjalan tasavalta on erityisesti Itä-Suomen ja Euroopan unionin itärajan kannalta monessa mielessä keskeinen yhteistyökumppani.

Suomi-Venäjä-Seura ja sen Itä-Suomen piiri ovat olleet näkyvästi

mukana Petroskoin 300-vuotisjuhlien järjestämisessä. Tammikuussa 2003 Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksella pidettiin työpalaveri, jossa miehitettiin tieteellisen juhlaseminaarin liittämistä Petroskoin Suomi-viikon yhteyteen syyskuussa 2003. Tammikuiseen palaveriin osallistui koko seminaaria valmisteleva toimikunta: Anu Kiviluoma ja Marja-Leena Paukkonen Suomi-Venäjä-Seurasta, Kaisa Väyrynen Joensuun yliopiston Itäinno- vasta, Markku Kangaspuro Aleksanteri-instituutista sekä Antti Laine ja Pentti Stranius Karjalan tutkimuslaitokselta. Paikallaolijoiden taustaorganisaatioissa oli jo aikaisemmin keskusteltu juh-

laseminaarista ja päätetty myös mukanaolosta.

Helmikuun 2003 lopulla valmistelevan toimikunnan edustajat matkasivat Petroskoihin pohtimaan seminaarin käytännön järjestelyjä ja tarkempaa ohjelmaa. Petroskoin puolelta neuvottelijoina olivat mm. Venäjän Tiedeakatemian Karjalan tiedekeskuksen Taloustieteen instituutin johtaja, professori Anatoli Šiškin, tutkija Pavel Družinin sekä kansainvälisten asioiden sihteeri Aliisa Heikkinen, Socio-Logos-tutkimuskeskuksen tutkijat Tatjana Morozova ja Mihail Suharev sekä Venäjä-Suomi-Seuran petroskoinlainen edustaja, Anna Agarkova.

Neuvotteluissa päätettiin, että juhlaseminaari järjestetään 25.-26.9.2003 Petroskoin Suomi-viikon yhteydessä, Venäjän Tiedeakatemian Karjalan tiedekeskuksen tiloissa, sen suuressa juhlasalissa. Samalla sovittiin, että suomalais-venäläisin tutkijavoimin organisoitavan monitieteisen seminaarin pääotsake on *“Petroskoi 300 – Karjala muutoksessa”*. Venäjän puolelta järjestäjäosapuolina ovat Karjalan tiedekeskus ja siihen kuuluvat monet instituutit ja myöhemmin myös Petroskoin valtioniopisto. Seminaarikieliet ovat suomi ja venäjä

ja kääntämistä varten on simulaationtulkkauks.

Neuvotteluissa keskusteltiin alustavasti myös juhlaseminaarin tieteellisestä puolesta ja workshop-työskentelystä. Päätettiin, että työryhmissä käsitellään ainakin seuraavia aiheita:

1) Karjalan tasavallan talouskehitys ja rajat ylittävä yhteistyö Suomen kanssa

2) Kansalaisyhteiskunta ja kansalaisjärjestöjen toiminta Suomessa ja Venäjällä, sekä

3) Suomalaisuus ja karjalaisuus Petroskoissa.

Petroskoi 300 vuotta -seminaarissa esittäytyy myös Joensuu yliopiston *Border Region Studies* Interreg-hankkeen virtuaaliprojekti *Monen Karjalan äärellä*, jossa on mukana sekä suomalaisia että venäläisiä tutkijoita. Suomessa juhlaseminaarin käytännön osallistumis- ja matkajärjestelyistä vastaa Suomi-Venäjä-Seuran Itä-Suomen piirijärjestö (e-mail: ita-suomi@venajaseura.com tai puh: 017-369 4460) ja luvassa on myös monenlaista oheishjelmaa. Työryhmien aiheista lisätietoa saa seminaaria valmistelevan toimikunnan jäseniltä.

Pentti Stranius

Muuttuva Itä-Eurooppa

Kolmannet Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen päivät kokosivat Helsingin yliopistolle lähes sata ilmoittautunutta osallistujaa. Tämänkertaisen päivien teemanä oli *Reshaping European East: Issues of the EU Eastern Enlargement*. Ensimmäisen päivän pääalustaja oli professori Raimo Väyrynen Helsingin yliopistosta, ja hän käsitteli NATO:n ja Euroopan unionin itälaajenemisen vaikutuksia Euroopassa. Väyrynen näki nämä kaksi prosessia osin päällekkäisinä ja osin

kilpailevina. Itäisen Keski-Euroopan ja Baltian maiden liittyminen NATO:on on ollut ongelmattomampi prosessi kuin Euroopan unionin jäsenyys — uudet jäsenmaat ovat hakeneet NATO:sta tukea uuden identiteetin luomispyrkimyksilleen selkeästi Venäjältä irrottautuneina. Euroopan unioni puolestaan on Väyrysen mukaan kohdellut tulevia jäsenmaitaan ylemmydentuntoisesti, mikä on aiheuttanut närkästystä hakijamaissa. Alustuksensa loppupuolen Väyrynen omis-

ti niiden yhteiskunnallisten ongelmien analysointiin, joita ilmenee Euroopan unionin laitamilla ja erityisesti sen ulkopuolelle jäävissä maissa.

Muut kutsutut alustajat esiintyivät seuraavana päivänä. Professori George Schöpflin University Collegesta Lontoosta puhui omaelämäkertoista jälkikommunistisen Euroopan politiikassa. Hänen mukaansa kyse on identiteettikertomuksista, jotka sisältävät yleismaailmallisia piirteitä. Kertomusten perustana ovat yhteisöille tärkeitä tapahtumat. Kertomukset ovat luonteeltaan binäärisiä, ja ne muotoutuvat suhteessa toisiinsa samanlaisiin kollektiiveihin, joille annetaan itsestä eroavia piirteitä. Identiteettitarinat muotoutuvat myyteiksi, ja niiden tehtävänä on kulttuurinen uusintaminen luomalla yhtenäistä tulkintaa hajanaisesta maailmasta ja toimiminen oppaina parempaan maailmaan. Tästä näkökulmasta voidaan tulkita jälkikommunististen maiden pyrkimystä tuottaa identiteettikertomuksia itsestään, kuten Viron perinteisestä länsisuuntautuneisuudesta, tšekkien demokraattisuuserinteestä tai romanialaisten eurooppalaisuudesta. Itä-Euroopan identiteettitarinoissa on tapahtumassa muutos, jossa läntiset virtaukset ja kansalliset perinteet sekoittuvat ja limittyvät toisiinsa pyrkimyksessä luoda oma, yhtenäinen maailmankuva.

Ulkopoliittisen instituutin tutkija Arkadi Moshes pohti alustuksessaan Euroopan unionin politiikkaa suhteessa unionin uusiin itänaapureihin, Ukrainaan, Valko-Venäjään ja Moldovaan. Juuri käsite ”naapuri” rajaa nämä kolme maata unionin ulkopuolelle toistaiseksi. Mosheksen mukaan unionin olisi syytä muuttaa linjaansa siten, että Ukrainaa, Valko-Venäjää ja Moldovaa pidetään mahdollisina uusina jäseninä unionissa. Tämä takaisi Mo-